

1. BAKGRUNN

Finansnæringens autorisasjonsordninger (FinAut) mottok vinteren 2020 melding (Meldingen) fra medlemsforetaket (Bedriften) om en rådgivers (Rådgiver) mulige brudd på bransjenormen "God skikk ved rådgivning og annen kundebehandling", jf. FinAuts regelverk § 3-8.

FinAut oversendte Meldingen med dokumentasjon til Rådgiver med svarfrist. Rådgiver svarte innen fristen (Rådgivers svar). Rådgivers svar ble deretter sendt Bedriften for uttalelse med svarfrist. Tilbakemelding fra Bedriften ble mottatt innen fristen, og Rådgiver innga deretter kommentarer til dette.

Bedriften og Rådgiver har dermed hatt innsynsrett i saksdokumentene og fått anledning til å uttale seg.

Styret finner at saken er godt nok opplyst og for øvrig egnet for behandling i FinAut, jf. FinAuts regelverk § 3-8 f).

2. SAKSFREMSTILLING

2.1 Innledning

Rådgiver ble autorisert i henhold til Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) for en del år siden og har vært ansatt i Bedriften i noen år. Rådgiver er ikke lenger ansatt i Bedriften. Rådgivers autorisasjon er per dags dato ikke aktiv.

Rådgiver er ikke tidligere ilagt advarsel eller andre sanksjoner fra FinAut.

2.2 Bedriftens anførsler

Bedriften anfører at Rådgiver har gitt råd i enkeltaksjer, selv om dette ikke inngår i Bedriftens produktspekter og at det dermed ikke er foretatt noen produktgodkjenning eller analyse av aksjene.

Bedriften viser til enkelte samtaler i forbindelse med råd i enkeltaksjer (utdrag):

Potensiell kunde A:

"Telefonlogg fra utgående samtale: Utdrag fra samtale «autorisert finansanalytiker - du kan få sånn som du vil ha det. Kan sette sammen porteføljer. Tillitssak. "Jeg har kunder som jeg gir råd på enkeltaksjer om det er ønskelig. Kunde: " Hvor mye hadde du kastet inn i virksomhet X nå?" Rådgiver - "Jeg hadde kastet inn «beløp» nå om jeg hadde det" "kjøpe litt mer nå kanskje da?"

Potensiell kunde B:

"Kontroll av lydopptak - Rådgiver: "Måtte følge deg opp siden jeg anbefalte deg og kjøpe virksomhet X sist." Kunde hadde ikke fått kjøpt. Rådgiver "jeg tror det er en god investering ... " jeg tror du kan selge for «beløp» om ... " Diskusjon om Y aksjen."

Lydopptak: Kjøpte aksjer for «beløp» etter jeg snakket med deg sist. Virksomhet X og Z. (+ 2 andre). Kunde" er det mer å kjøpe mer av tror du" Rådgiver "jeg solgte mine for sånn «beløp», men har planer om å kjøpe mer" Kunde: jeg bør vel egentlig selge disse jeg nå da" Rådgiver "ja du bør vel egentlig det".

Videre har Rådgiver etter Bedriftens oppfatning ytt råd uten at det er foretatt en dokumentert egnethetsvurdering av kunden i forkant av rådet, som er brudd på Bedriftens krav om egnethetsvurdering og dokumentasjon av rådgivning, samt kravene til God skikk. Bedriften anfører også at Rådgiver har ytt råd utenfor fast forretningssted.

Bedriften anfører videre at Rådgiver har gitt misvisende, lite balansert og potensielt villedende informasjon om Bedriften til en potensiell kunde. Dialogen kan oppfattes som rådgivning uten at egnethetstest er gjennomført. Dette er brudd på krav om egnethetsvurdering og dokumentasjon av rådgivning, samt kravene til God skikk.

Bedriften viser her til utdrag fra e-poster til den potensielle kunden.

Bedriften er av den oppfatning at Rådgiver har begått grove brudd på God skikk, og Bedriftens interne retningslinjer. Det er usikkert om potensielle kunder er blitt skadelidende basert på investeringsrådgivning foretatt av Rådgiver, men lydopptak dokumenterer et tilfelle hvor kunden uttrykker å ha fulgt rådet om kjøp av enkeltaksje. Etter Bedriftens syn er saken egnet til å svekke markedets integritet og bransjens omdømme, spesielt med tanke på Rådgivers lange erfaring fra bransjen.

2.3 Rådgivers anførsler

Rådgiver har inngitt kommentarer til hver enkelt sak som inngår i Meldingen. Under følger et utdrag av Rådgivers anførsler.

Potensiell kunde A:

Rådgiver anfører at førstegangs-telefoner i stor grad er styrt av kundene og man har begrenset tid til å legge frem sine poeng. Rådgiver mener derfor det er urettferdig å bruke en slik presset førstegangssamtale til å male et bilde av misledende markedsføring. Rådgiver viser til at kunden har solid økonomi og at han kjenner kunden fra tidligere arbeid.

Videre anfører Rådgiver at dersom rådgiver sa at han/hun gir råd på enkeltaksjer, har dette vært en upresis informasjon som dessverre har kommet feil ut, i en presset situasjon. Rådgiver er uenig i at det er ytt rådgivning. Det er ikke uvanlig at kunden spør om enkeltaksjer for å "teste" rådgiver, og det er vanskelig å nekte kundene slike spørsmål.

Potensiell kunde B:

Rådgiver uttaler at han/hun har inngående kunnskap om kundens risikovilje, kjennskap til ulike investeringer som har blitt gjort, tidsperspektiv og disposisjoner som har blitt gjort i mange år gjennom tidligere arbeidsforhold. Videre uttaler Rådgiver følgende (utdrag):

"Vi har tidligere også diskutert løst rundt renter, selskaper på børsen, unoterte selskaper og unoterte lån som kunden er inne i, uten at dette kan ses som rådgiving men mer at jeg er kundens sparringspartner i finansielle spørsmål. Kunden gir også inntrykk av (...), og spør hva jeg tror om det. Jeg gir da et generelt råd om at dersom det skal være fornuftig bør kunden diversifisere, og at jeg personlig liker Virksomhet X og har vurdert «bransje». Men at antall aksjer minimum bør være minimum «antall». Påstanden fra (Bedriften) om at (Kunden) kjøper etter dette møtet er ikke riktig. Kunden kjøpte Virksomhet X senere, og hadde da antakelig diskutert dette med vanlige kanaler, samt gjort en helhetsvurdering. (...) Jeg er uenig i at det er gitt råd. Og jeg er uenig i at det ikke er gjennomført egnethetstest. Jeg kjenner som sagt kunden svært godt. "

Potensiell kunde C:

Rådgiver opplyser å kjenne kunden fra tidligere arbeidsforhold. Videre uttaler Rådgiver følgende (utdrag):

"Jeg synes ikke eposten er svært ubalansert som (Bedriften) påstår. Det gis ikke luftige forventninger om høy avkastning eller uriktig informasjon om likviditet, tidsperspektiv og risiko. (...) Jeg mener derfor ikke jeg antyder noe mer om god avkastning enn ledelsen i (Bedriften) gjorde ukentlig til oss ansatte."

Det at det snakkes om enkeltaksjer, blir begrunnet med at kunden vurderte å gi et mandat til et familiemedlem innen noterte aksjer på Oslo Børs. Ellers opplyser Rådgiver at det ble avholdt et førstegangsmøte hvor kundens risikovilje, tidsperspektiv og ønsker om fremtidig avkastning ble gjennomgått og bekreftet at ting ikke hadde endret seg siden sist de snakket sammen.

Generelt anfører Rådgiver at det ikke har vært rådgivers hensikt å gi råd om enkeltaksjer. Rådgiver uttaler at selv om rådgiver har ingen indikasjoner på at noen av de potensielle kundene oppfattet dette som profesjonell rådgivning på enkeltaksjer, ser rådgiver likevel at rådgiver skal ta lærdom av dette, og i fremtiden foreta en klarere grensedragnings overfor både potensielle og eksisterende kunder.

Til slutt anfører Rådgiver at det har vært et høyt salgspress i Bedriften, og at opplæringen har vært overfladisk.

2.4 Bedriftens kommentarer til Rådgivers svar

Bedriften uttaler at deres motivasjon for Meldingen har vært få avklart hvordan FinAut ser på de forholdene som er avdekket, slik at dette kan skape gode retningslinjer for Bedriften og bransjen ellers.

Bedriften anfører videre at opplæringen har vært tilstrekkelig og ble tilpasset Rådgivers lange erfaring.

3. STYRETS VURDERING

3.1 Vurdering av brudd på God skikk

Styret i FinAut skal ta stilling til om Rådgiver har begått alvorlige eller gjentakende brudd på God skikk eller på andre sentrale og relevante atferdsnormer som er egnet til å svekke tilliten til personen med autorisasjon, til rådgivningen, saksbehandlingen eller til virksomheten, jf. FinAuts regelverk § 3-8 bokstav b). Styret skal ifølge samme bestemmelse så ta stilling til om eventuelt brudd skal ilegges sanksjon.

Når det gjelder spørsmålet om Rådgiver har gitt råd i enkeltaksjer selv om dette ikke inngår i Bedriftens produktspekter, og om Rådgiver har ytt rådgiving uten at det er gjennomført egnethetsvurdering, legger styret til grunn at God skikk-regel nr. 2 om profesjonalitet og God skikk-regel nr. 4 om grunnlag og behovsanalyse er særlig aktuelle.

Det følger av Regel 2 Profesjonalitet at:

«Kundebehandlingen skal være redelig og profesjonell. Rammene skal være tydelige for kunden. Når kundens valg ikke er basert på rådgiving, skal dette klart fremgå overfor kunden.»

Videre følger det av Regel 4 Grunnlag og behovsanalyse at:

“Kundebehandlingen skal være basert på et fullgodt grunnlag. Ved rådgiving skal det gjennomføres en fullgod behovsanalyse.”

Det første spørsmålet er om Rådgiver har gitt investeringsråd knyttet til enkeltaksjer. Med investeringsrådgiving menes "personlig anbefaling" til en kunde, på kundens eller verdipapirforetakets initiativ, om en eller flere transaksjoner i forbindelse med "bestemte finansielle instrumenter", jf. verdipapirhandelloven § 2-3 fjerde ledd.

Det er ikke tvilsomt at Rådgiver har anbefalt/foreslått investeringer i enkeltaksjer til kunder. Dette er heller ikke bestridt av Rådgiver. Problemstillingen er om det er ytt investeringsrådgiving i lovens forstand.

Det sentrale i vurderingen av om det er ytt investeringsrådgiving at rådet må være en "personlig anbefaling", som da enten fremlegges som egnet for kunden eller basert på en vurdering av kundens omstendigheter, jf. blant annet kommisjonsforordning 2017/565. I vurderingen skal kundens perspektiv tas i betraktning, altså er det relevant om kunden berettiget oppfatter at den får et råd. Slik reglene etter definisjonen blir praktisert, skal det etter omstendighetene ikke mye til før personlig kontakt med en kunde om konkrete finansielle instrumenter anses som en personlig anbefaling.

Når det gjelder Potensiell kunde A, svarer Rådgiver på direkte spørsmål hvor mye han/hun ville plassert i Virksomhet X. Kravet til profesjonalitet tilsier at Rådgiver burde unnlatt å svare på dette, men det er ikke klart at Rådgiver gir en personlig anbefaling.

Overfor Potensiell kunde B fremgår det at Rådgiver har gjennomgått kundens risikoprofil i møte, og at Rådgiver ved flere anledninger har anbefalt investeringer i enkeltaksjer. Rådgiver opplyser også at rådgiver har inngående kunnskap om kundens risikovilje, kjennskap til ulike investeringer som har blitt gjort, tidsperspektiv og disposisjoner som har blitt gjort i mange år gjennom tidligere arbeidsforhold. Dette tilsier at anbefalingene er basert på en vurdering av kundens omstendigheter. Styret finner det også overveiende sannsynlig at kunden har oppfattet at vedkommende har fått personlige anbefalinger. Samlet sett vurderer styret det slik at Rådgiver har ytt investeringsrådgiving overfor Potensiell kunde B.

Rådgiver opplyser at rådgiver også kjenner Potensiell kunde C fra tidligere arbeidsforhold, og det ble avholdt et førstegangsmøte hvor kundens risikovilje, tidsperspektiv og ønsker om fremtidig avkastning ble gjennomgått, og at det ble bekreftet at ting ikke hadde endret seg siden sist de snakket sammen. Også i dette tilfellet finner styret det overveiende sannsynlig at anbefalingene er basert på en vurdering av kundens omstendigheter og at kundens berettigede oppfatning er at vedkommende har fått personlige anbefalinger. Samlet sett vurderer styret at Rådgiver har ytt investeringsrådgiving overfor Potensiell kunde C.

Styrets vurdering er at Rådgiver har ytt investeringsrådgiving i enkeltaksjer. Bedriften har opplyst at enkeltaksjer ikke inngår i Bedriftens produktspekter, og at det derfor ikke foreligger noen produktgodkjenning i henhold til verdipapirhandelens regler. At det likevel er ytt investeringsrådgiving i enkeltaksjer, er etter styrets vurdering brudd på God skikk-regel nr. 2 om profesjonalitet og God skikk-regel nr. 4 om grunnlag og behovsanalyse.

Rådgiver er av den oppfatning at det ikke er formkrav til dokumentasjon i møter som ikke leder til salg. Det synes derfor ikke bestridt at Rådgiver ikke har gjennomført egnethetsvurdering i henhold til verdipapirhandelloven § 10-15 første ledd. Spørsmålet er om dette er brudd på God skikk eller på andre sentrale og relevante atferdsnormer.

Det følger av verdipapirhandelloven § 10-15 første ledd at verdipapirforetak som yter investeringsrådgiving, skal innhente nødvendige opplysninger om kundens eller den potensielle kundens kunnskap og erfaring fra det aktuelle investeringsområdet, samt kundens finansielle situasjon og investeringsmål, herunder kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Undersøkelsene skal sette foretaket i stand til å anbefale den investeringstjenesten og de finansielle instrumentene som egner seg for vedkommende, og spesielt at de er i samsvar med kundens risikotoleranse og evne til å bære tap.

Styrets vurdering er at egnethetsvurdering skal gjennomføres før rådet gis, uavhengig av om kunden velger å investere på bakgrunn av rådet eller ikke. Kunden skal dessuten motta en skriftlig erklæring om egnethet, jf. verdipapirhandelloven § 10-17 tredje ledd.

På bakgrunn av ovennevnte er styrets vurdering at Rådgiver har unnlatt å etterleve kravene til egnethetsvurdering. Dette er klare brudd på verdipapirhandelloven, og representerer også brudd på God skikk-regel nr. 2 om profesjonalitet og God skikk-regel nr. 4 om grunnlag og behovsanalyse.

(...)

Styret har særlig merket seg at en av e-postene gir inntrykk av at Bedriften tilbyr handel i enkeltaksjer. Videre uttaler Rådgiver at Bedriften "gjør nå grep for å øke avkastningen uten å øke risikoen i våre høy-avkastnings porteføljer". Etter styrets oppfatning er det at det er sammenheng mellom risikovillighet og avkastningsforventning grunnleggende prinsipp, og rådgivere bør avstå fra å indikere økt avkastning uten økt risiko.

Samler sett er styret enig med Bedriften i at enkelte av Rådgivers uttalelser er i strid med God skikk regel nr. 5 om at informasjonen til kunden skal være korrekt, fullstendig og ikke misvisende.

Styret finner etter en konkret vurdering at det foreligger gjentakende og alvorlige brudd på God skikk og andre relevante atferdsnormer som er egnet til å svekke tilliten til personen med autorisasjon og til virksomheten, jf. FinAuts regelverk § 3-8 bokstav b).

I det følgende vil styret vurdere om Rådgiver skal ilegges sanksjoner.

3.2 Vurdering av sanksjoner

I henhold til FinAuts regelverk § 3-8 bokstav b) kan styret ilegge følgende sanksjoner:

1. Advarsel. I tillegg kan det gis relevante sanksjoner avhengig av alvorlighetsgrad. For eksempel tilleggsopplæring og veiledning og kontroll.
2. Fratakelse. Inntil 3 år avhengig av alvorlighetsgrad. I tillegg kan det gis relevante sanksjoner avhengig av alvorlighetsgrad. For eksempel tilleggsopplæring og veiledning og kontroll.

Det fremgår videre at følgende forhold bør særlig vektlegges i vurderingen av saken:

Handlingens grovhet, om kunder, markedets integritet eller bransjens omdømme er blitt skadelidende, den ansattes stilling og erfaring, den ansattes medvirkning til opplysning i saken, tiden mellom handlingen og behandling av sanksjonssaken, om advarsel tidligere er gitt samt finansbedriftens rolle.

Basert på faktum kan det ikke legges til grunn at kunder er blitt skadelidende, men dette kan uansett ikke være avgjørende, da markedets integritet og bransjens omdømme svekkes av slike handlinger.

Bruddene på God skikk er som nevnt vurdert å være alvorlige og gjentakende. Videre har rådgiver lang erfaring fra bransjen, og rådgiver burde være godt kjent med de reglene som gjelder på området. Styret understreker at autoriserte rådgivere gjennomgår opplæring, og har et selvstendig ansvar for å etterleve God skikk. Styret finner det kritikkverdig at Rådgiver synes å mangle grunnleggende kunnskap om de kravene som gjelder for investeringsrådgiving, uavhengig av om kunden velger å investere.

Styret har vurdert om Rådgiver bør fratras sin autorisasjon for en periode, men etter en samlet vurdering har styret kommet til at handlingene ikke er så grove at en så inngripende sanksjon som fratakelse av autorisasjon er nødvendig. Styret har her lagt vekt på at Rådgiver ikke tidligere er ilagt advarsel eller andre sanksjoner fra FinAut.

På bakgrunn av ovennevnte er styrets konklusjon at Rådgiver ilegges advarsel. Styret vurderer det også slik at Rådgiver må avlegge og bestå kunnskapsprøven i AFR før Rådgivers autorisasjon kan aktiveres på nytt.

4. STYRETS KONKLUSJON

Rådgiver ilegges advarsel. I tillegg pålegges Rådgiver å avlegge og bestå kunnskapsprøven i AFR før Rådgivers autorisasjon kan aktiveres på nytt.

Avgjørelsen kan av Rådgiver påklages til det særskilte klageorganet innen fire uker etter at styrets avgjørelse ble meddelt Rådgiver, jf. regelverket § 3-8 b) siste ledd.

Oslo, 20. mai 2020

Gry Nergård, Christian Henriksen, Inger Kvaal, Hans Olav Rønningen, Dag Jørgen Hveem, Øystein Borhaug og Turid Aspenes